

Crimineeltjes in de dop?

Hoe de omgeving anno 2021 bijdraagt aan een gezonde ontwikkeling van geweten en identiteit van kinderen (0-12 jaar)

18 mei 2021 | Reehorst, Ede

Programma

Dagvoorzitter:

Jacqueline Schenk Associate Professor Erasmus School of Social and Behavioural Sciences

09.30 uur Opening door de dagvoorzitter

[Blok 1: geweten, ontwikkeling en de wet](#)

09.35 uur **Inleiding gewetensontwikkeling. Crimineeltjes in de dop of kinderen op het spek?**
● *Jacqueline Schenk*

Wanneer je in 1873 als kind een stuk selderij had gestolen, kreeg je een afranseling en 4 maanden zware arbeid. Wanneer je in 2021 als kind wat snoepgoed hebt gestolen, moet je het teruggeven, excuses aanbieden en ben je een dag je telefoontje kwijt. Dit voorbeeld laat duidelijk zien dat we tegenwoordig anders omgaan met grensoverschrijdend gedrag van kinderen, zoals stelen. Grensoverschrijdend gedrag kan het gevolg zijn van een onvoldoende ontwikkeld geweten. Maar het hoeft niet. Maar wat is dat eigenlijk, geweten? Is er volgens u sprake van een onvoldoende ontwikkeld geweten wanneer

- Een vierjarige een toiletrol in de toiletpot propt en het toilet laat overstromen?
- Een vijfjarige een levende mier (willens en wetens) opeet?
- Een zesjarige wat kleingeld steelt uit de portemonnee van een ouder?
- Een zevenjarige rustig doorspeelt en een vriendje niet waarschuwt dat de thee in de mok nog heet is?
- Een achtjarige stiekem een zakmes mee naar school neemt?
- Een negenjarige “*ik maak je af!*” roept wanneer zijn telefoon wordt ingenomen door een leerkracht?

Wat zijn de motieven van kinderen om grenzen over te gaan in hun gedrag. Of in hun denken? En wanneer moeten we ons zorgen maken voor de verdere ontwikkeling? In deze Inleiding gaan we het concept “geweten” en gewetensontwikkeling bij kinderen tot ongeveer 12 jaar verkennen. Concreet hoort u in deze Inleiding

1. Wat hedendaagse wetenschappelijke theorieën zeggen over geweten en gewetensontwikkeling in de kindertijd;
2. Hoe grensoverschrijdend of anderszins schijnbaar gewetenloos gedrag geobserveerd, gemeten en geïnterpreteerd zou moeten worden;
3. Hoe een omgeving met meer verleiding en mogelijkheden het wellicht moeilijker kan maken voor kinderen om zich gewetensvol te gedragen.

Wellicht binden we zelf anno 2021 onze kinderen op het spek?

- 10.15 uur **Een andere juridische aanpak van crimineeltjes in de dop?**
● *Emese von Bone, Assistant Professor Erasmus School of Law*

Met een andere juridische aanpak voor jonge kinderen op het 'verkeerde pad' moet het mogelijk zijn kinderen op 'het juiste pad' te krijgen. Door de 'privaatrechtelijke route' met deze categorie kinderen te bewandelen zal er gestructureerd samengewerkt worden met ouders, familieleden en hulpverleners (ggz, huisartsen, verpleegkundigen, psychologen, orthopedagogen, welzijnswerkers, buurtwerkers, kinderombudsman, gespecialiseerde kinderrechtters en kantonrechtters).

- 10.45 uur **Pauze**

[Blok 2: opvoeders en gezinnen](#)

- 11.15 uur **Wat weet u over de rol van de gehechtheidsrelatie?** ● *Fabienne Naber, Assistant Professor Erasmus School of Social and Behavioural Sciences*

Sem, 13 jaar, woont sinds een half jaar in een pleeggezin, zijn moeder overleed op jonge leeftijd en vader is alcoholist. Sem heeft veel meegemaakt. Recent heeft hij een traject bij bureau HALT doorlopen. Hij heeft veel aan Johan, de vader van het pleeggezin, waar hij goed mee kan praten. Hoe gaat het verder met Sem?

Vroeger werd er gedacht dat een kind bij geboorte een onbeschreven blad was en dat hoe het kind opgroeide het gevolg was van de opvoeding die de ouders het kind hadden gegeven. Als het kind dan 'de verkeerde kant opging' was dat uiteraard de schuld van de ouders. Nadat men de genetica ontdekt had, werd dit hele 'tabula rasa' idee omver geworpen en was de ontwikkeling van het kind niets anders dan dat wat in zijn genen opgeslagen lag. Opvoeding had hier verder niets mee te maken. Inmiddels weten we dat het een samenspel is tussen genen en omgeving en is er in dit verhaal voor zowel het biologisch deel als het opvoedkundig deel ruimte. Dat samenspel wordt gevormd door wat we inmiddels de term 'gehechtheid' hebben gegeven. Hoe gehechtheid nature en nurture samenbrengt en hoe dit kan leiden tot crimineeltjes in de dop of juist niet, en hoe dit van invloed is op de ontwikkeling van het brein, wordt tijdens deze lezing duidelijk.

- 11.50 uur **Van problematische peuter naar agressieve adolescent? Achtergronden van antisociaal gedrag en verminderde emotieregulatie bij kinderen.**
● *Merel van Dorp, Journalist met expertise Jeugd in kwetsbare en risicosituaties*

Een driejarige peuter die niet een beetje kwaad is, maar die buiten zichzelf van kwaadheid met haar vuisten op de grond ligt te beuken. Een tienjarige jongen die een baksteen naar de politie gooit. Hadden we dit antisociale gedrag kunnen voorspellen?

In deze lezing hoor je meer over risicofactoren voor en na de geboorte van antisociaal gedrag.

* Kun je al op jonge leeftijd herkennen welke kinderen zich in de toekomst antisociaal, opstandig en/of crimineel gaan gedragen?

* Welke pre- en postnatale factoren spelen een rol bij de ontwikkeling van het geweten maar ook van antisociaal gedrag volgens de wetenschap?

* Hoe kunnen opvoeding, (lichte) opvoedhulp en ondersteuning van ouders de (verdere) ontwikkeling van antisociaal gedrag tegengaan?

12.25 uur **Lunch**

[Blok 3: peers, sociale media en de bredere omgeving](#)

13.25 uur **Waar ligt de grens van het online grenzen verkennen?**

● *Jacqueline Kleijer, media specialist/hulpverlener*

Chris (10), is een innemende jongen met pretlichtjes in zijn ogen. Je zou nooit verwachten dat hij online een heel ander leven lijkt te leiden. Een vriendje weet het, het vriendje voelt zich schuldig en vertelt dit aan jou. Chris blijkt onder een andere naam klasgenootjes te bedreigen. Wat doe je?

Rond het 12^e jaar begint de (online) identiteitsontwikkeling van kinderen. De basis voor identiteitsontwikkeling en gewetensvorming wordt voor het 12^e jaar gelegd. Deze generatie is de eerste generatie die volledig online opgroeit. Hoe verloopt dit proces in deze digitale tijd? Online groepsdruk en beïnvloeding van kinderen kunnen we niet meer alleen toeschrijven aan middelbare scholieren. De basis van media opvoeding begint op de basisschool en eigenlijk al eerder. Teveel online vrijheid kan resulteren in ongeremd gedrag. Wat doet dit met de speelse ontwikkeling van kinderen? Wat is de grens van online grenzen ontdekken? Wanneer is explorerend online gedrag zorgwekkend? Hoe kun je als professional een negatief online proces signaleren en hoe geef je dit een andere wending? Hoe ga je bijvoorbeeld om met de innemende Chris (10) die via online gamen andere kinderen bedreigt, of met Chelsey (11) die fake accounts aanmaakt van klasgenootjes? Ook is het bijvoorbeeld vrij makkelijk om iemand te hacken en daar misbruik van te maken. Op heel jonge leeftijd kun je eigenlijk al vrij simpel een 'witteboordencrimineel' zijn. Hoe komen kinderen in die verleiding en hoe voorkom je dat?

14.10 uur **Criminaliteit/Gedragsproblemen, cultuur en vooroordelen** ● *spreker geïnviteerd (criminoloog)*

14.35 uur **Theepauze**

[Blok 4: voorspelling en behandeling](#)

15.05 uur **Wat kunnen we leren van interventiestudies?**

● *Nikita Schoemaker, psycholoog/wetenschappelijk docent*

Het gaat niet goed bij de driejarige Emily thuis. Haar ouders hebben vaak ruzie en er is sprake van huiselijk geweld. Ook valt het de pedagogisch medewerkers van het kinderdagverblijf op dat Emily er regelmatig erg onverzorgd uit ziet. Emily kan daarnaast soms ineens heel boos worden en letterlijk om zich heen slaan. Is het beter als Emily uit huis geplaatst wordt of kan dit nog voorkomen worden? En als er dan toch een uithuisplaatsing plaatsvindt en Emily in een pleeggezin terecht komt, hoe

kan ervoor gezorgd worden dat pleegouders genoeg ondersteund worden bij de opvoeding van Emily?

In deze lezing worden resultaten uit interventiestudies besproken met een helder link naar de Nederlandse praktijk, waarin de volgende vragen centraal staan: “Kan een opvoedinterventie een dreigende uithuisplaatsing voorkomen?” en in het geval een kind toch uithuisgeplaatst wordt: “Zijn interventieprogramma’s effectief in het ondersteunen van pleegouders bij de opvoeding van hun pleegkinderen?”.

15.40 uur **Hoe vormen vroegkinderlijke traumatische ervaringen in de ouder-kindrelatie de ontwikkeling van kinderen?** • *Leony Coppens, klinisch psycholoog*

Thomas zit in groep 1. Hij verzet zich vaak tegen dingen, soms zo hevig dat hij schopt, scheldt, schreeuwt en spuugt. Soms is hij ook agressief naar andere kinderen. Hij woont bij zijn grootouders sinds hij door de politie uit huis werd gehaald bij zijn drugsverslaafde ouders. Niels is 9 jaar en woont in zijn tweede pleeggezin. Tot zijn vijfde jaar woonde hij bij zijn ouders die hem verwaarloosden en waar hij getuige was van huiselijk geweld. Hij volgt sinds kort cluster 4 onderwijs nadat hij op zijn vorige school een paar jongere kinderen had bedreigd ze in elkaar te slaan als ze hem geen geld zouden geven.

Welke invloed heeft het meemaken van traumatische ervaringen in de relatie met je ouders op de ontwikkeling van kinderen? Wat gaan kinderen zoals Thomas en Niels over zichzelf geloven en verwachten? En hoe beïnvloeden deze overtuigingen en verwachtingen hun gedrag? Heeft het getuige zijn van huiselijk geweld gevolgen voor je gewetensontwikkeling? En welke effecten heeft de vroegkinderlijke traumatisering op hun emotieregulatie? Op deze vragen zal in de presentatie in worden gegaan.

16.15 uur Conclusies en afsluiting

16.30 uur **Einde**